

СТЕЛА

Седела сам на месту сувозача и припаљивала цигарете себи и њој. Биле смо нервозне и пијане. Познати режисер кога смо чекале, човек чије име смо добиле у посебном позиву од најгледанијег ТВ канала, није се појавио. Требало је да сними Стелу како се од претераних обавеза опушта у својој кући на селу. Фина, релаксирана прича за широку публику.

Чекале смо га до поноћи, а када смо схватиле да неће доћи, кренуо је Стелин бес. Точила је једну за другом и псовала непрофесионализам, умишљене величине. Као да они њој чине услугу, а не она њима. Продужени викенд у природи завршио се неочекивано.

Одлучила је да кренемо одмах. Узалуд сам је убеђивала да бар мало одспавамо. Стела је ретко мењала мишљење, поготово у стању замућеном алкохолом. Било је питање ко ће возити. По обичају, бацале смо новчић. Изгубила сам.

Иако није било разлога, у повратку смо јуриле као да нас неко прогања. *О, Глорија, хајде ђуси* своје мало *јласично срце нека ђева*, заводио нас је дубоки глас глумца у радио-драми коју смо слушале у колима. Још је био мрак, јутро се тек спремамо да преузме смену. Јуриле смо безглаво по уском сеоском путу, када се из неког жбуња, преплашено светлосту фарова, јато птица изненада подигло и залетело на ветробранско стакло.

Истог трена је испустила команде и почела да вришти. Слетеле смо с пута. Аутомобил је одскакао по ливади и нека стабла су се брзо приближавала. Инстинктивно сам покрила лице шакама и молила судбину да учини нешто за нас.

Пробудила сам се у болници с тупим болом у пределу главе. Проверила сам стање руку, ногу, тела, све је наизглед било у реду. А Стела? Где је Стела?

Сестра која је дошла да ме обиђе рекла је скоро у сузама:

„Стела је мртва.”

Вест је истог дана објављена на свим медијима. „Још једна звезда скончала у спортском аутомобилу”, „Читаоци у сузама”, „Трагичан крај једне ере”, стајало је на насловним странама најчитанијих магазина за жене, уз крупан план њених колена. Колена благо савијених, коже светлוצаве као екран. Управни одбор је одлучио да остану на билбордима док се не нађе замена. „Кампања се не сме прекинути”, рекао је председник Управног одбора. „Бренд мора бити јачи од смрти главног про-тагонисте.”

Реакције су биле предвидиве. Уз свеопште жаљење, било је и оних који је нису волели. Неко је окачио видео у којем се Стела клати, пијана, на степеништу хотела „Метропол”. У коментарима су се низали отровни и заједљиви тонови: „Звезда с превеликим егом. Сама је то тражила. Кучка.” Као да би било која друга жена могла опстати у њеном костиму. Као да би ико други издржао толики притисак јавности, толика очекивања.

За неке је било природно да суде, за неке да се не мешају у ствари које их се не тичу. У Фирми су многи претпостављали како сам ја одговорна за Стелину смрт.

Као да сам је ја убедила да купи тај спортски аутомобил и седне за волан, иако су сви знали да није у стању да управља ни сопственим животом. Ма, какав кривац! Добро је да сам бар ја преживела. Али у том „бар“ као да се нешто заглавило. Можда чак и нешто што не бих могла да објасним ни себи, а камоли јавности.

Стражар ме је зауставио на улазу у управну зграду. Био је један од оних „невидљивих“ – лице које не примећујеш док не стане испред тебе. Носио је ливреју и беле рукавице, наоружан осмехом који ништа лепо није обећавао.

„Узалуд се трудиш“, рекао је злурадо.

Очигледно, био је један од оних у Фирми који су ме мрзели.

„Макни се“, рекла сам. „Како се усуђујеш?“

Гурнула сам га раменом и прошла. Био је затечен. Ја сам, а не он, део система који свима зарађује плату.

Људи су пристрасни, често говоре погрешне ствари. Немају поуздана сазнања. На пример, Стела је мрзела дугокосе мушкарце, поготово оне који су дугу седу косу везивали у реп. „Зиме пуне залеђеног искуства“, говорила би презриво мислећи на све те псеудоуметнике, оцвале рокере, престареле песнике с чашом вина у подигнутој руци. Љубимица мејнстрим сцене, муза елеганције, икона која диктира тренд — заправо на мушкарцу није могла да поднесе ни браду од три дана.

Морала сам да подмећем леђа док су је многи од њих салетали. Маслине из њених мартинија углавном су завршавале у мојој чаши. Управни одбор ми није давао плату на лепе очи. Иако се од мене очекивало једино да јој правим друштво у шопингу и трачарењу, чинила сам много више од тога. Јесте, поклањала ми је своју гардеробу кад би јој досадила, носиле смо исти број одеће и ципела, поверавала би ми се понекад, јадала се на свој љубавни живот. Била сам више од обичне асистенткиње.

Била сам јој одана, верна сенка у свакој ситуацији. Давала сам све од себе да јој помогнем, олакшам, у ретким приликама и саветујем. По мојој идеји осмислила је *Боџиње на ауџо-џуџу*, свој највећи хит. Ту ме је разочарала. Потпуно. Себично до краја, све заслуге је приписала себи. Моје име није поменула ни у једном интервјуу. Нити у једној ТВ емисији у којој је гостовала. Моје име није се појавило нигде. Ни на задњој корици књиге, ни у фусноти. Чак ни у захвалници.

Осећала сам се изданом.

Све сам то унела у извештај. Нека све буде евидентирано. Систем воли доказе. Наравно, детаљно сам описала сва три наша удеса аутомобилом. И наше уобичајено бацање новчића. Овога пута она је возила, не ја. Тако је било, тако и стоји у полицијском записнику након увиђаја. Удес код велике кривине, мрак, јато птица, задњи тон на радију: реклама за крему која подмлађује кожу, отклања мртве ћелије око лактова и колена. Иронија. Или знак?

Сад то више није важно. Стела је мртва и неко мора да је замени. У дванаест сати је аудиција за њену наследницу. Надам се да ће Управни одбор узети у обзир све моје заслуге и да неће подлећи притиску колектива. Уосталом, ја сам та која је преживела.

Претходне ноћи сањала сам Стелу како седи на ивици мог кревета: мокра коса, огребана колена, чаша мартинија у руци. Гледа ме. Не трепће. Као да жели да провери јесам ли психички спремна. Јесам ли се добро спремила за разговор.

У издвојеној соби седеле су три кандидаткиње за нову Стелу. Гледала сам те три јаднице како се тресу од треме. Једна од њих личила је на њу као сестра близнакиња – естетска хирургија је учинила своје. Непрестано је поправљала фризуру иако јој је коса била чврсто фиксирана лаком. Друга је имала онај полусаркастични осмех који је био Стелин заштитни знак. Несвесно је гризла заноктицу на кажипрсту. Трећа је ћутала, потпуно изгубљена. Гледала је у плафон, као да одатле очекује помоћ.

Све три су се понашале као да Стела није била стварна особа, већ титула. Као да је одећом, тоном гласа, сетом цитата из интервјуа могуће заменити све оно што је Стела представљала. А ја знам све о њој.

На бутинама сам држала белешке – листу њених фобија, дневни распоред до последњег дана, изводе из њеног психолошког профила који сам неовлашћено узела из картотеке. Све сам то спаковала у фасциклу с насловом *Наслеђе*. Преко тога сам ставила свој CV.

Соба за састанке била је стерилна, без природног светла. На зиду је висио екран који је приказивао свима познату рекламу: Стелина колена, залеђена у вечном савршенству. Испод, ситним словима: *Увек с вама*.

Чланови одбора, три жене и четири мушкарца, седели су као порота, озбиљних израза лица. Добро сам их одмерила. Један члан је имао иглу за кравату у облику Стелиног колена. Друга чланица носила је исти парфем као она – „Шанел Коко ноар”. Најмлађи члан комисије је носио контактна сочива у боји Стелиних очију, нијанса „леденоплава”.

Стајала сам у ставу мирно. Иако сам била спремна, фасцикла ми се знојила у длановима.

Председник је скинуо наочаре, спустио их на сто и подигао поглед.

„Седите”, рекао је.

Сви чланови одбора су узели материјал и почели да листају.

Председник је почео: „Захваљујемо се на пријави. Имамо нека питања...”

Очекивала сам следећу реченицу, али она није дошла. Почело је унакрсно испитивање.

Чланица с црним лаком на ноктима питала је:

„Који парфем је носила када је снимала прву рекламу?”

„Коко ноар, али не чисти. Мешала га је с пет капи уља ваниле. Желела је да мирише на *несавршенство*.”

Чланица је климнула, као да потврђује податак из архиве.

„Ко је заиста написао говор за награду за најчитанију књигу?”, питао је мушкарац с иглом у облику колена.

„Почетни нацрт – њена уредница. Финалну верзију – ја. У три ујутру, мењала сам тон јер сте тражили 'више емпатије, мање ироније'. Стела је све време точила пиће, церакала се и говорила како је све то јадно и безвредно.”

Следеће питање стигло је тихо, од чланице која је носила металну децју протезу за зубе:

„Да ли је заиста повраћала после сваког наступа?”

Застала сам.

„Да... Али не увек због треме. Понекад и због мучнине од саме публике.”

Наступила је тишина.

Знала сам да нису тестирали знање, већ да ли сам поуздана имитација. Колико сам упућена у детаље.

И тад сам изговорила припремљени закључак, јасно, без емоције:

„Стела није била особа. Била је систем. А ја сам била важан алгоритам тог система. Ако желите континуитет – ја сам једина логична наследница.”

Председник ме је гледао неколико секунди. Климнуо је. Остали су ћутали. Одлука је већ била донета.

У поноћ, екран изнад града приказао је нова колена. Тврђа. Без златног сјаја. Управни одбор је и званично одлучио; ја сам била наследница. Без овација и конфета. Само порука:

Нова ера.

Фирма је била задовољна. Тржиште је дисало спокојно.

И сад седим сама у њеном стану. Свом стану. Њени јастуци сад су моји. Њене ципеле више ме не жуљају. Научила сам да затежем каишиће на оној последњој рупици. Њене реченице сад излазе из мојих уста као да су одувек биле моје. Репетитивне фразе, осмеси са задршком, заvlaчење језика између зуба кад неко постави незгодно питање. Све то сад радим без размишљања.

Испијам мартини и наздрављам самој себи у огледалу.

Стела из огледала каже:

„Изненадила сам се кад сам пред одбором чула своје речи из твојих уста. Нисам знала да си толико амбициозна. Мала провинцијалка. А узела сам те за асистенткињу из сажаљења. Вреди ли ти сад све то?”

Први пут без опонашања шапућем, искрено, као никад пре:

„Да. Да. И тек сам почела. Јеби се, Стела!”

ТРЕНУТАК ИСТИНЕ

У полумраку студија светла су се укључивала једно по једно. Најпре бочни рефлектор, затим горњи фронтални, па кружна светла изнад публике. Студио је био овалног облика, без оштрих ивица и декора – истовремено је подсећао на судницу и позоришну сцену.

У плавом, светлуцавом оделу, Лазар је седео у белој фотељи налик трону, с високо подигнутим наслоном, прекрштених ногу и руку склоплених у крилу. Лице му је било непомично, а поглед фокусиран.

Почињала је емисија *Тренушак истине*.

Формат је био једноставан. Програм уживо. Лазар не изговара ни реч. Гледа госте продорним погледом и ћути. Гости бирају тему о којој би причали, док их Лазаров поглед не присили да проговоре о стварима које не би радо признали. Неки покушавају да се одупру – лажу, саркастично одговарају, околишају, избегавају директне одговоре. Али под Лазаровим погледом, све би почело да се мрви.

Једна жена, социјална радница, већ после седам минута признала је: „Понекад пожелим да моје дете нестане. Макар на неколико сати. Да га нема. Да завлада тишина.”

Један младић, некадашњи инфлуенсер, сломио се: „Имао сам више реакција на смрт пса него на смрт рођеног брата.”

Једна тинејџерка је рекла: „Почела сам да се сечем да бих имала шта да објавим на мрежама.”

Емисија није осуђивала. Није нудила решења. Није затварала круг. Пуштала је да се распад догоди под светлима, без задршке, понекад и брутално. Учесници су се тресли, знојили се, ридали, негирали сопствене речи, обарали поглед због срамоте коју су произвеле њихове исповести.

Публика је то напосто обожавала. С нестрпљењем чекала нову емисију.

Лазар и његов брат Филип заједно су осмислили цео концепт. Лазарова јединствена способност била је носилац идеје. Филип је знао колико дубоко продира и да пред њим нема скривања.

А онда је дошла епизода која је све променила.

Гост те вечери био је високи државни функционер. Политичар познат по својим тврдим, десничарским изјавама и цензури уметника. Арогантан, говорио је о толеранцији и моралу као водећим вредностима. Хомофоб с пуно медијског искуства представљао се као космополита.

Лазар га чак није ни гледао. У једном тренутку, без најаве, откачио је бубицу микрофона. Устао је и наочиглед збуњеног политичара и публике полако скинуо сако, а затим и кошуљу. Откопчавао је дугме по дугме. Остао је наг до појаса. Жамор публике кренуо је истог трена, али се брзо претворио у потпуну тишину. Камере су га снимале из три угла. Зумирале су сваку модрицу на његовом торзу, црвене убудне рупице од оштрог предмета, ситне резове дуж стомака.

Био је то тренутак истине.

Снимак је понављан данима на свим мрежама. У успореном моду, с титловима и без њих. Постао је артефакт. Коментатори су се утркивали: „Трансфигурација у директном преносу.” „Харизматични слом.”

Медији су спекулисали да је Лазар био под утицајем алкохола или психоактивних супстанци, да је све било унапред испланирано због повећања гледаности, чак и да је све то био уметнички перформанс. Многи су сумњали да су модрице аутентичне, неки се питали да ли је Лазар жртва насиља или је склон самоповређивању.

Лазара више није било на ТВ екранима, али јавност је тражила његов повратак. У намери да колико-толико умири публику, мрежа је емитовала репризе претходних емисија. Узалуд. Публика је тражила нове снимке, нова лица која ће се распадати наочиглед свих.

Исте вечери, након Лазаровог емотивног слома пред камерама, његов брат Филип, сав унезверен од бриге, стрпао је Лазара у свој џип и одвезао га у приватни институт за рехабилитацију. Остао је поред Лазарове постеље читаве ноћи, иако се овај није будио због коктеља јаких седатива које је примио.

Место је било на гласу због стручног особља, модерно уређено, под непрекидним надзором камера. Холограмски дисплеј у фоајеу непрестано је приказивао неутралне, умирујуће слике – призоре природе, геометријске облике, апстрактну уметност, како би се пацијенти одвојили од спољног света и утицаја медија.

Филип је из свог стана могао двадесет и четири часа да гледа Лазара и чује сваку реч коју изговори. Посматрао га је како спава, једе, одлази у тоалет, шета у кругу института дизајнираног као велики парк са стазама за пешачење и клупама за одмор.

У склопу терапије постојала је такозвана „бела соба” где су пацијенти могли да буду сами, да певају, вриште, псују, раде на ослобађању унутрашње тензије, чине шта год желе без надзора лекара. Тако је Филип посматрао брата како испред реда празних пластичних столица држи невидљиви микрофон. Обраћа се публици која није ту.

„Добро вече, поштовани гледаоци. Данас ћемо говорити о реалности. Она више не постоји. Отишла је у облак података...”

Лазар је одувек био склон ћутању, говорио је мало и у посебним приликама. Мајка је често, као да се правда, понављала да је он „преосећајно” дете. Филип, иако тек три минута старији од њега, одувек се осећао као његов заштитник. Штитио га је у скоро свим ситуацијама, нарочито кад су били деца, али и касније.

„А ни сећања нису више ваша, да ли сте размишљали о томе? Жао ми је, пристали сте да алгоритам обликује ваше жеље. Ваши профили знају боље од вас самих шта волите...”

Филип је дуго посматрао брата на камери. Присетио се часа биологије на почетку другог разреда гимназије, кад је Лазар први пут испољио своје чудне способности. Игор, Лазаров и његов добар друг из разреда, није се појавио у клупи – понављао је због јединице из биологије. Професор се заинатио и није желео да га пусти на поправном. Лазар је ћутке гледао у професора који је сумирао резултате из прошле године и успех одељења. И једног трена професор је почео да се правда због Игора да би, притиснут кајањем, у сузама напустио учионицу. Једини је Филип знао да је то био Лазаров учинак.

„Ја нисам пристао. Скинуо сам се да вам покажем истину. Тело не може да лаже. Не, не може да лаже...”

Последње речи Лазар је изговорио као за себе и наклонио се празним столицама. Притиснуо је дугме испред металних врата која су се десетак секунди касније отворила. Ушао је мушкарац у белој униформи с ознакама установе. „Здравствени центар за когнитивну реинтеграцију – Јединица Б 46.”

„Лазаре, је л’ то крај програма за данас?“, рекао је меко и пажљиво повео Лазара, држећи га подруку.

У луксузном, аскетски уређеном стану у Новом дистрикту, Филип је седео за радним столом. Искључио је пренос програма из института и наставио да размишља о будућности. Био је потребан новац за скупо Лазарово лечење, али већи проблем од финансија била је брзина Лазаревог опоравка и шта даље с емисијом, која је за обојицу била пројекат од животне важности.

Филип је потом изашао по храну и пиће, купио ситнице које недостају у кући, истуширао се и свечано обукао.

Већ се смркавало, кад је на екрану телефона затитрало плавичасто светло. Долазни позив. Број за ургентне ситуације знали су једино Лазар и особље института. Филип се укочио. Са зебњом је притиснуо зелену иконицу.

„Господине, јављамо вам се због инцидента. Ваш брат је данас покушао да побегне из установе. Рекао је да мора на један неодложан приватни састанак. Прескакао је ограду, саплео се и пао директно на бодљикаву жицу. Четири перфорације на лицу. Збринут је, лекари су правовремено реаговали. Добио је јаке лекове за смирење и сад спава. Веома жалимо због непријатности.”

Глас медицинске сестре био је раван, беживотан. Звучала је као да чита протокол.

Још увек с телефоном у руци, Филип је одсутним погледом прелазио преко зидова. На њима су висиле фотографије из старих ТВ емисија. Лазар у екстази. Лазар се шегачи, дланом прекрива половину лица. Лазар у наклону публици која аплаудира. И једна увећана слика – њих двојица загрљени, на премијери, пре десет година. Два иста осмеха. Исте браде, исте јагодице, иста боја очију. Један гледа право у камеру, док други гледа у њега.

Пришао је столу. Постављао га је полако, готово опсесивно, сваки пут проверајући симетрију тањира и чаша. Два тањира. Две виљушке. Два ножа. Две чаше. И торта са заборавним свећицама у облику броја четрдесет. Њихов четрдесети рођендан. Увек су их славили заједно. Близанци. И уместо две торте – увек једна.

Без воље, скинуо је одело и пажљиво га сложио на кревет у спаваћој соби. Скинуо је лептир-машну, кошуљу пребацио преко столице. Вратио се у боксерицама и атлетској мајици. Отишао је у кухињу, отворио фиоку с есцајгом и изнео све ножеве које је имао. Било их је укупно шест. Затим је донео сатару, секиру, чекић и шило, и поређао их по столу.

Сео је и дуго гледао у угашен телевизор, у црни, рефлектујући екран.

Узео је шило. Опицао му је врх јагодицом кажипрста. Другом руком нежно је ухватио образ – прво леву страну. Забио је шило одлучно. Два пута. Потом и десни образ. Два пута.

Поново је сео и дуго, дуго зурио у тарту на столу.